

Ristningen vetter mot norr. Avståndet från marken till dess nedersta linjer är omkring 0,90 m. Ristningens höjd är 1,59 m., dess största bredd 1,03 m. Den är tämligen tydlig; svagast äro runorna nedtill.

Inskrift:

× **ro**<sub>5</sub> × **lit** × **hakua**<sub>10</sub> × **mirki**<sub>15</sub> × **pisa**<sub>20</sub> × **iftir**<sub>25</sub> × **kairfast**<sub>30</sub> × **boropur**<sub>35</sub> × **sin**<sub>40</sub> × **mag**<sub>45</sub> × **aubiarnar**<sub>50</sub> × ||

(på korsets fot) **krus**<sub>60</sub>

*Rōta(?) let haggva mærki þessa æftir Gæirfast, broður sinn, mag Öybiarnar. Kross.*

»Rota(?) lät hugga dessa märken efter Gerfast, sin broder, Öbjörns frände. Kors.»

Till läsningen: 1—2 **ro** äro svaga, men torde få anses säkra. Ostungna äro 6, 14, 19, 22, 43 **i**, 10, 27 **k**, 49 **u**. Däremot är 47 **g** försedd med tydlig prick. 36 **o**: som hst tjänar en djup naturlig fåra i stenen; bst äro tydliga, särskilt den nedre. 49 är **u**, icke **p**. 57—60 **krus** äro svaga, men fullt säkra. — Brate: 1—4 **rota**, 35—41 **bropur**, 47 **g**, 49 **p**.

1—4 **rota** återger säkerligen ett kvinnonamn, men något sådant synes icke vara känt, med undantag av det mytiska *Rota valkyria* i Snorres Edda. Mansnamnet *Gæirfast* är flerstädes belagt: Sö 45, L 75 Hagby (Uppl.), L 260 Tierp (Uppl.), nyfunnen runsten vid Norränge, Håtuna sn (Uppl.), L 1002 Berga, Skultuna sn (Västm.), L 1222 Vetlanda sn (Smål.); fsv. *Gerfast*. Det tredje namnet i inskriften kan vara *Öybiorn* eller *Au(ð)biorn* (fsv. *Ødhbiorn*, isl. *Auðbiörn*). Jfr ovan Sö 160 och 211. — Fsv. *magher*, isl. *mágr* betyder 'genom giftermål befryndad man (måg, svärson, svåger)'. Här är säkerligen innebörden 'svåger'. *Rota* har, tillsammans med sin man *Æybiarn*, låtit hugga runorna till minne av sin broder *Gæirfast*. — Det lämpliga utrymmet mellan korsfotens linjer har lockat ristaren till att här hugga in runorna **krus**, d. v. s. »(detta är ett) kors». Jfr Sö 340 och Saleby-stenen (Västergötl., L 1346, se H. Jungner, *Gudinnan Frigg och Als härad*, 1922, s. 382 f.; Lis Jacobsen, *Forbandelsesformularer i nordiske Runeinskrifter*, 1935, s. 49 f.).<sup>1</sup>

## 228. Nedre Söderby, Sorunda sn, Sotholms hd.

Pl. 2: B 678.

Litteratur: B 678, L 840.

Avbildning: P. Helgonius (i Peringskiölds *Monumenta Sudermanniae* och B 678).

Runstenen, som endast är känd genom träsnittet i *Bautil* (och i Peringskiölds *Monumenta Sudermanniae*), fanns vid »Nedre Söderby». Den var förkommen redan på Dybecks tid (*Svenska runurkunder* 1, s. 18 not), och har sedan förgäves sökts av bl. a. Upmark, Boije och Brate.

Stenen var redan, då den avtecknades av Helgonius, skadad; särskilt var övre vänstra hörnet avslaget, varvid en del av ristningen gått förlorad.

Inskrift:

**fuluki** × **lit** **raisa** + **st**.... **burn** + **auk** + **ku** - - **s** **biai**

»Fulluge lät resa stenen ....-björn och ....»

<sup>1</sup> Då förbannelsen på Saleby-stenen riktar sig mot *sar es hoggvi kross . . . uf briuti*, antager Lis Jacobsen, att detta avser att skydda stenen mot inhuggande av ett kristet korstecken. En rättrogen hedning skulle på detta sätt ha sökt »at væge sig mod dem, der ved korsmærket vilde begå helligbrøde mod graven og den døde». Sannolikare torde vara, att inskriften, såsom Jungner menar, är kristen. Då något kors ej finnes ristat på stenen, är det väl möjligt, att i förbannelsen åsyftas ett träkors, som har funnits på graven.

Namnet *Fullughi* har i Södermanland möjligen förekommit i ännu en inskrift, Sö 208. Det har i Uppland varit tämligen vanligt under vikingatiden (mer än ett dussin belägg), men försvinner tydligen ur bruk, liksom *Illughi*, och är under medeltiden sällsynt.

## 229. Torp, Sorunda sn, Sotholms hd.

Pl. 114.

**Litteratur:** Bidrag till Södermanlands äldre kulturhistoria 7 (1889), s. 6; A. W. Lundberg, Skrivelse till VHAkad 9/10 1897 (ATA 381/97).

**Avbildningar:** A. W. Lundberg, teckning (ATA); Brate (ATA).

Tvärs genom Sorunda sockens huvudbygd, från Lyngsta och Sjövik vid sjön Styran norrut till Fullbro, sträcker sig en milslång dal, i vars botten den s. k. Fitunaån rinner. På ömse sidor om denna lågo i äldre tid sankna ängsmarker, de s. k. »dyarne», som först i slutet av 1800-talet ha blivit uppodlade. I närheten av Sorunda kyrka når grusåsen från nordost ned mot »dyarne», och här gick sedan gammalt förbindelsen fram mellan socknens västra och östra del.

Från de södra gårdarna i Torp, S om kyrkan, har en gångstig gått söderut över sankmarken till de stora byarna Tibble och Berga; under sommartiden begagnades den som kyrkoväg för dessa. Då Torpa södra dya uppodlades, visade det sig, att stigen gick fram på en gammal vägfyllning, bestående av ohuggen sten, inbäddad i kalk- och tegelstensgrus. Vägbanken röjdes bort utan att någon sakkunnig undersökning kom till stånd. Under odlingsarbetet påträffade man sommaren 1888 invid vägbanken rätt långt ut i sankmarken två förut okända runstenar (Sö 229 och 230). De lågo med de ristade sidorna nedåt, enligt en uppgift på var sin sida om vägbanken, enligt en annan båda på östra (södra) sidan. Huruvida deras ursprungliga plats har varit här, är givetvis högst ovisst. Möjligen har vägen med spänger över ån varit anlagd redan under vikingatiden; kalk- och tegelstensgruset kan ha förts dit vid en senare förbättring. Runstenarna ha kanske också blivit släpade ut i den kärriga marken för att tjäna som vägfyllnad; de lågo enligt uppgift »på en bädd av tegelstensgrus». Det synes dock icke vara osannolikt, att de från början ha varit resta invid samma väg, längre upp där den nådde fastare mark. Att de i varje fall länge legat i dyan, synes framgå därav, att de äro så väl bevarade och nästan fullständigt fria från vittring.

Runstenarna fördes till Sundsta, handelsboden i Torps by, N om kyrkan. Där stå de nu resta i trädgården.

Sö 229 har en höjd av 1,75 m., en bredd av 0,54 m. (nedtill)—1,07 m. (över mitten). Ristningen är synnerligen tydlig och väl bevarad, icke på något enda ställe oklar eller ovisst.

Inskrift:

· katil : biarn : auk : þorbiarn : auk : þorkatil · auk : farmaþr : auk : suain · raistu stain : at · ikulbiaurn ·  
                   5           10           15           20           25           30           35           40           45           50           55           60           65           70  
 fap|| ur : sin +  
      75           80

*Kætilbiorn ok Þorbiorn ok Þorkætill ok Farmaðr ok Svæinn ræistu stæin at Igulbiorn, faður sinn.*

»Kättilbjörn och Torbjörn och Torkel och Farman och Sven reste stenen efter Igelbjörn, sin fader.»

Till läsningen: Runorna **a**, **o** och **n** ha i inskriften en säregen form. **a** har den längre delen av sina bst på v. sidan av hst, **n** och **o** på h. sidan. Härifrån avviker runan 2, vars bst visserligen har lutningen av **n** men till större delen står på v. sidan av hst. Otivelaktigt har ristaren sålunda avsett ett **a**. Även 19 **a** har en bst som nästan vinkelrätt skär hst. Karakteristiska för